
Vlado
ŠAKIĆ

ŠTO JE NAČELO
VUKOVAR
(znanstvena bilješka
– 17. 11. 1998.)

U studenome 1991. godine, u tijeku najžešćih ratnih sukoba, na reprezentativnom uzorku građana Hrvatske istraženo je javno mišljenje o doživljavanju tada aktualnog sukoba i odnosa hrvatskih vlasti prema pojedinim problemima u svezi sa srpsko-JNA-ovskom agresijom na Hrvatsku. Navest ću nekoliko karakterističnih stavova koji nam mogu pomoći u boljem shvaćanju *Bljeska* i *Oluje*:

Na pitanje koliko pojedini od najvažnijih čimbenika zadovoljava potrebe efikasne obrane Republike Hrvatske, hrvatski građani su, među onima koji najviše zadovoljavaju, naveli motiviranost hrvatskih bojovnika (93 posto odgovora u kategoriji zadovoljava, a 5 posto ne zadovoljava) i organizaciju sanitetske službe (88 posto odgovora u kategoriji zadovoljava, a 4 posto u kategoriji ne zadovoljava). U tom stavu nisu se razlikovali građani Hrvatske s okupiranih i neokupiranih područja. Nasuprot tome, najveće nezadovoljstvo izraženo je u pogledu organiziranosti vojnih jedinica (59 posto nezadovoljnih i 33 posto zadovoljnih) i naoružanosti jedinica (70 posto nezadovoljnih i 21 posto zadovoljnih).

Na pitanje je li hrvatska vlast učinila što je bilo u njezinoj moći u pogledu pomoći najugroženijim hrvatskim gradovima - Vukova-

ru, Dubrovniku, Slunju itd. 54 posto odgovora iz ratom zahvaćenih područja i 60 posto odgovora iz ratom nezahvaćenih područja bilo je afirmativno, a 40 posto, odnosno 25 posto odgovora negativno.

U pogledu angažmana hrvatske vlasti na zbrinjavanju izbjeglica i prognanika zadovoljstvo je izrazilo 93 posto, a nezadovoljstvo tek 3 posto Hrvata.

Podsjećam da je to ratni kontekst u kojemu nam se dogodio Vukovar '91. kako su ga u to vrijeme doživjeli hrvatski građani. Evo i nekih pokazatelja tadašnje odlučnosti hrvatskih građana da se odupru agresiji:

Najvažniji čimbenici koji bi mogli koristiti rješenju ratnih sukoba u Hrvatskoj, prema tadašnjem mišljenju hrvatskih građana, bili su vojno jačanje Hrvatske (94 posto s afirmativnim i 4 posto s negativnim stajalištem), izraziti politički angažman stranih zemalja (93 posto s afirmativnim i 1 posto s negativnim stajalištem), pregovori s Europskom zajednicom i Ujedinjenim narodima (85 posto s afirmativnim i 3 posto s negativnim stajalištem), dolazak stranih vojnih trupa (81 posto s afirmativnim i 7 posto s negativnim stajalištem) te ekonomska blokada agresora (77 posto s afirmativnim i 9 posto s negativnim stajalištem). Čimbenici do kojih se najmanje držalo bili su mirovni pregovori sa Srbijom (25 posto s afirmativnim, 50 posto s negativnim i 22 posto s neutralnim stajalištem) te mirovni pregovori s jugoslavenskom armijom (28 posto s afirmativnim, 46 posto s negativnim i 21 posto s neutralnim stajalištem).

A što su hrvatski građani mislili o krivnji Srba iz Hrvatske za agresiju:

Uključenost Srba iz Hrvatske u agresiju na Republiku Hrvatsku 61 posto hrvatskih građana iz ratom zahvaćenih i 50 posto iz ratom nezahvaćenih područja pripisalo je većini Srba, 19 posto odnosno 18 posto polovici, a 16 posto odnosno 21 posto manjem dijelu. Slijedom toga, o mogućem zajedničkom životu Hrvata i Srba nakon rata 48 posto Hrvata iz ratom zahvaćenih i 40 posto iz ratom nezahvaćenih područja ocijenilo je da on ne bi bio moguć, 32 posto odnosno 34 posto da bi bio moguć pod uvjetom da postanu lojalni građani Republike Hrvatske, a 12 posto odnosno 11 posto da bi mogli u svakom slučaju zajedno živjeti.

Ovi podaci su temeljni za planiranje procesa mirne reintegracije.

Opći zaključak iz predloženih analiza mogao bi se sažeti na sljedeći način:

Tijekom rata i poslije rata među Hrvatima je dominirao optimizam u pogledu budućnosti, bez obzira na vrlo teške opće uvjete života kao posljedice srpske agresije. Pomućen je znatnije jedino procesom privatizacije u kojem se mala skupina ljudi s velikom koncentracijom moći, temeljenom na komunističkom naslijeđu, neosjetljiva na teret rata koji obični hrvatski čovjek nosi na svojim leđima, enormno bogatila, pri tome potpuno eliminirajući poziciju jednake šanse “ratne Hrvatske”, “neratne Hrvatske” i hrvatske dijaspe. Izravna posljedica tako neravnopravnoga rasporeda tereta rata bila je, uz pad optimizma i pad motivacije, kod vitalnih hrvatskih struktura koje su angažman na općem dobru preferirale osobnom profitiranju.

U kontekstu *Bljeska* i *Oluje* bilo je iz predloženih činjenica lako izvesti nekoliko logičnih uopćavanja:

1. *Motiviranost Hrvata, na načelu hrvatske države, najizrazitije artikulirana kroz hrvatskog bojovnika – pobjednika, neuništiva je.*

2. *Hrvati su otpočetak vjerovali u međunarodnu zajednicu i primarno u njezinu angažmanu, a ne u pregovorima s agresorom tražili pomoć u obrani svoje novostvorene države.*

3. *Vojno jačanje Republike Hrvatske otpočetak je smatrano ekskluzivnim državnim prioritetom.*

4. *Uključenost većine Srba iz Hrvatske, kao jednoga od najvažnijih čimbenika agresije, Hrvati su ocijenili kao glavnu otežavajuću okolnost zajedničkoga života poslije rata. Tu činjenicu može ispraviti samo njihova iskazana potpuna lojalnost hrvatskoj državi.*

5. *Srbija je otpočetak percipirana kao agresor na Hrvatsku, radi čega Hrvati smatraju da treba biti oštro kažnjena od međunarodne zajednice.*

6. *Hrvati su se uvijek homogenizirali na načelu obrane svoje domovine i bespogovorno su pristajali uz svaku odluku hrvatskih vlasti u tom cilju, dok su osuđivali sve procese, a primarno privatizaciju, koji su odvlačili opću pozornost u drugom smjeru.*

7. *Hrvati su goleme humanitarne probleme, proizašle iz srpske agresije, otpočetak trpjeli i rješavali na primjeren način.*

Sažeto rečeno, Hrvati su iskazali neuništivu motivaciju, upornost i sposobnost žrtvovanja radi ostvarenja svojega državotvornoga sna. Na tom je načelu, istodobno, iskazan golem moralni potencijal i visoka civilizacijska svijest. Temeljni nositelj svih iskazanih osobina je hrvatski bojovnik koji je 1991. godine sam, ne čekajući poziv, jurišao “sačmaricom na tenk” da bi pod kninsku tvrđavu “umarširao” kao pripadnik vojske koja svojim stilom ratovanja

već mijenja sve vladajuće svjetske doktrine. I pri tome je, često po cijenu vlastitoga stradanja, poštivao Ženevsku konvenciju o “civiliziranom ratovanju”. U prvom slučaju nam je, kao “Vukovarac”, svojom žrtvom priskrbio međunarodno priznanje, da bi, nakon četverogodišnjega “hoda po mukah”, svojim pobjedničkim maršem, oslobodio dio po dio okupirane domovine (...) (*Načelo Vukovar, 1997.*)

Tako smo se mi vidjeli u kontekstu ratnih zbivanja i uspostave hrvatske državne samostalnosti.

A kako nas je svijet vidio u to vrijeme? Zoran primjer, koji ću kratko opisati, je televizijska serija *Smrt Jugoslavije* koju je BBC snimio tijekom hrvatskoga Domovinskoga rata i rata u Bosni i Hercegovini, a prikazivana je u cijelom svijetu kao objektivna i nepristrana istina o raspadu druge Jugoslavije.

U Institutu Pilar u ožujku 1996. izvršena je znanstvena analiza te serije prema kriterijima njezine objektivnosti i nepristranosti. Navodim samo opće zaključke te analize:

Televizijska serija *Smrt Jugoslavije* (Brian Lapping Associates za BBC, godina proizvodnje 1995.), kako je pokazala znanstvena analiza njezina sadržaja, nije zadovoljila kriterije objektivnosti i nepristranosti kojima su se autori, po vlastitim riječima, rukovodili. U cijeloj seriji, po svim uporabljenim kriterijima analize, dominiraju srpski akteri i zastupljenost tih aktera veća je od zastupljenosti svih ostalih aktera iz bivše Jugoslavije zajedno. Isto tako, prezentacija sukobljenih nacionalnih skupina nedovoljno diferencira krivce i inicijatore sukoba od žrtava, tako da ova serija kod nein-

formiranih gledatelja može izazvati osjećaj o simetriji krivice za rat. Iako serija ima neke pozitivne osobine (donošenje činjenica dosada nepoznatih javnosti), autorima ovoga istraživanja čini se da su autore serije u njezinu stvaranju više vodili senzacionalistički motivi, negoli motivi o dobrom i nepristranom informiranju neupućenih gledatelja (*citata iz stručnoga Izvješća*).

Drugim riječima, svijet je sukob na “tlu bivše Jugoslavije” promatrao, a čini se, još uvijek je skloniji promatrati kao građanski rat s podijeljenom krivnjom. Ponajprije zbog takvoga pristupa, čini se, osnovan je i Sud u Haagu.

Vukovar '91. i hrvatski Domovinski rat dogodio se, kako se čini, u procjepu državotvornih težnja hrvatskih građana i namjera nekih moćnih međunarodnih krugova da na razvalinama dvije – izgrade treću Jugoslaviju. Upitajmo se: ne objašnjava li takva strategija prema Hrvatskoj i ignoriranje ratnih zločina veličine cijeloga srušenoga grada za koje nitko nije odgovoran. Ako to dovoljno potkrepljuje naše slutnje, onda su hrabrost i odlučnost iskazane tijekom Domovinskoga rata te temeljna načela za koja su mnogi položili svoje živote ujedno i najvažniji kriterij vrednovanja svih aktera i struktura koji odlučuju i koji će odlučivati o hrvatskoj razvojnoj strategiji, oslobođenoj od neokolonijalnih tendencija.

Drugim riječima, “Načelo Vukovar” zadano je, a ne izborno političko načelo za očuvanje hrvatske državne samostalnosti i svekolikoga razvoja.